

Серединська В.М.

кандидат економічних наук, доцент

Білик В.Є.

здобувач другого (магістерського) рівня

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль, Україна

ОСНОВНІ ЗАСОБИ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

До складу майна підприємства входять оборотні і необоротні активи. Оборотні активи втулюються у виробничих запасах, незакінчених розрахунках, залишках грошових коштів та фінансових вкладеннях. Необоротні активи підприємства є сукупністю матеріально-фінансових ресурсів, які застосовуються ним у господарській діяльності тривалий час (більше року), є дорогавартісними. Необоротні активи менш ліквідні, ніж оборотні, важко реалізуються, адже для цього потрібний певний час та додаткові витрати. До таких активів належать: основні засоби, незавершені капітальні інвестиції, довгострокові фінансові інвестиції, довгострокові дебіторська заборгованість, відстрочені податкові активи, інші необоротні активи.

Проведений аналіз частки основних засобів у загальній вартості активів вітчизняних підприємств дозволяє стверджувати, що основні засоби складають їх домінуючу частку (у середньому 72%), тобто, основні засоби є основою їх матеріально-технічної бази. Їх якість, вартість, технічний рівень, ефективність використання впливає на кінцеві результати діяльності підприємства: обсяг продукції, надання послуг, їх собівартість, прибуток, рентабельність, стійкість фінансового становища.

Огляд літератури свідчить про існування багато точок зору до розуміння сутності поняття «основні засоби». Більшість науковців розкриваючи сутність даної категорії звертають увагу на такі важливі критерії, як: матеріальність – наявність матеріально-речової форми; призначення – застосовуються у процесі виробництва, продажу товарів, надання послуг, надання в оренду, чи виконання адміністративних або соціально-культурних функцій; термін корисного використання – більше одного року або опе раційного циклу, якщо він більший, ніж один рік.

Деякі автори акцентують увагу на особливостях визнання основних засобів як активів, на тому, що вони є засобами праці. Інші – на амортизації, тобто на поступовому їх зношенні та перенесенні вартості на виготовлену продукцію. Підтримуючи позицію вказаних авторів, варто відзначити, що амортизація є однією із важливих ознак ідентифікації об'єктів основних засобів. Наявні автори, якими не заслужено при трактуванні категорії «основних засобів» звужується сфера їх застосування. Зокрема, Й.С. Завадський вважає сферою використання основних засобів лише виробничі процеси [2]. Через це Л.К. Сук, П.Л. Сук [7], О.Г. Агрес [1], Ю.В. Неміш [4] справедливо розширюють сферу використання основних засобів, вказуючи на можливість їх використання як у виробничій, так і невиробничій діяльності. Таку позицію можна знайти і у діючих нормативно-правових актах України [5; 6]. У той же час жоден із авторів не викоремлює вартісного критерію при визначенні сутності основних засобів, що є цілком виправданим з огляду на високий рівень інфляції.

Проаналізувавши підходи різних фахівців, виділимо наступні важливі ознаки основних засобів:

- матеріальність;
- складова майна господарюючого суб'єкта;
- використання у процесі діяльності; специфічний характер кругообігу та довгий термін використання; фізичне і моральне зношування;

- особливий процес відшкодування вартості шляхом поступового нарахування амортизації з віднесенням її на поточні витрати підприємства, і відповідно на собівартість продукції (робіт, послуг).

Розглянемо як категорія «основні засоби» подається у нормативно-правових актах. Незважаючи на відмову від терміну «основні фонди» і певну наближеність Податкового кодексу до облікових стандартів, між ними є певні розбіжності. Перш за все, це стосується вартісної межі. У Податковому кодексі основними засобами визнаються об'єкти вартість яких не нижче 6000 грн., а у фінансовому обліку вартісну межу підприємство встановлює самостійно на підставі економічної доцільності і зазначає у Наказі про облікову політику.

Подане у Податковому кодексі визначення «основних засобів» призначене для реалізації фіскальних цілей і не характеризує економічну сутність категорії, враховуючи лише виробничі «основні засоби». Натомість поняття основних засобів у П(С)БО 7 «Основні засоби» [5] включає як виробничі, так і невиробничі основні засоби.

Порівнюючи дефініції, представлені у національних і міжнародних стандартах, можна стверджувати про їх схожість. Це пов'язано з тим, що підставою при їх створенні були міжнародні облікові стандарти. Основним критерієм, який лежить в основі визначення категорії «основні засоби» у М(С)БО 16 «Основні засоби»[3] та П(С)БО 7 «Основні засоби» [5] є термін корисного використання.

На підставі зазначеного, можна уточнити зміст сутності основних засобів, а саме: основні засоби – це матеріальні активи, придатні для використання у процесі діяльності суб'єкта підприємництва або установи (організації), які втрачають свою вартість частково, шляхом перенесення її на новостворений продукт, та очікуваний термін використання (експлуатації) яких становить більше одного року (або операційного циклу), вартість яких поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом. Таке визначення основних засобів відрізняється від зазначених тим, що:

- стисліше сформульовано призначення активів підприємства (установи, організації) ;
- обґрунтовано включення їх вартості до собівартості виробленої продукції;
- відокремлено їх від незавершених капітальних інвестицій, тобто, визначено, що вони «придатні для використання».
- збережено термін використання основний критерій їх визнання.

Список використаних джерел:

1. Агрес О.Г. Економічна ефективність використання основних засобів сільськогосподарських підприємств : автореф. дис... к.е.н: 08.00.04. Львів, 2013. 20 с.
2. Завадський Й.С., Осовська Т.В., Юшкевич О.О. Економічний словник. К. : Кондор, 2006. 356 с.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» від 01.01.2012.URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014 (дата звернення 19.09.2019).
4. Неміш Ю.В. Поняття «основні засоби» у сучасних наукових дослідженнях. *Аграрна економіка*. 2012. Т. 5. № 3-4. С. 181–187.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 № 92. Дата оновлення 12.12.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення 06.05.2019).
6. Про затвердження Державного класифікатора України «Класифікація основних фондів». Наказ Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації від 19.08.1997 р. № 507. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0507217-97> (дата звернення 19.09.2019).
7. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік : навч. посіб.; 2-ге вид., перероб. і доп. К., 2012. 647 с.